

28STE ZITTING. — 27 MEI.

*Mededeeling van ingekomen stukken.*28ste ZITTING.

ZITTING VAN ZATURDAG 27 MEI.

(GEOPEND TEN 3 URE.)

Ingekomen: 1°. eene brochure; 2°. een verzoekschrift. —

Verslag uitgebragt over de wets-ontwerpen tot regeling van het geneeskundig Staatstoezigt enz.; bepaling van den dag der beraadslaging.

Voorzitter: de heer **Philipse**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 26 leden, te weten de heeren:

Michiels van Kessenich, van Nispen van Pannerden, van Beeck Vollenhoven, Schimmelpenninck van der Oije, van Aylva van Pallandt, Smit, van Sasse van Ysselt, 't Hooft van Benthuizen, van Swinderen, Cost Jordens, Fransen van de Putte, Tonckens, Blankenheym, Taets van Amerongen, van Eysinga, van Meeuwen, van Weel, Geertsema, Huydecoper van Maarsseveen, Hengst, Beerenbroek, van der Lek de Clercq, Viruly, van Rhemen van Rhemenshuizen en Cremers.

De notulen van het verhandelde in de vorige zitting worden gelezen en goedgekeurd:

De **Voorzitter** deelt mede:

A. dat zijn ingekomen:

1°. eene brochure, getiteld: Memorie en plans betreffende den aanleg van eene haven te Scheveningen en een spoorweg van daar naar Almelo, ingediend aan Zijne Excellentie den heer Minister van Binnenlandsche Zaken, door de heeren baron de Vincent te Parijs en anderen, met eenige stukken daartoe behoorende.

De stukken zullen worden gedeponeerd ter griffie en het boekwerk zal geplaatst worden in de boekery der Kamer.

2°. een verzoekschrift van de kamer van koophandel en fabrieken te Amsterdam, betreffende het wets-ontwerp tot regeling van den accijns op de suiker.

Dit adres zal worden verzonden naar de Commissie voor de Verzoekschriften.

B. dat de Commissie van Rapporteurs gereed is met haar *Verslag* over de wets-ontwerpen tot regeling van het geneeskundig Staatstoezigt enz.

Dit stuk zal worden gedrukt en rondgedeeld en de beraadslaging over de wets-ontwerpen gehouden worden op Dingsdag, den 30sten Mei, des voormiddags ten 11 ure.

Niets meer aan de orde zijnde, wordt de Vergadering gescheiden.

VERSLAG, UITGEBRAGT IN DE ZITTING VAN 27 MEI.

VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
omtrent de vier wets-ontwerpen tot regeling van het geneeskundig Staatstoezigt.

1. De beschouwingen, waartoe het onderzoek dezer voordragten in de afdeelingen der Kamer aanleiding gaf, komen, met betrekking tot het onderwerp in zijn geheel, hoofdzakelijk hierop neder, dat verreweg de meeste leden overtuigd waren van de ongenoezaamheid van den bestaanden toestand, die door en onder de wet van het jaar 1818 is ontstaan, zoodat die wettelijke toestand of als niet langer houdbaar of als bepaalde voorziening vorderende moet worden aangemerkt, en eene herziening daarvan zeer dringend wordt gevorderd.

Meer verschil was er omtrent de vragen, of de, bij de Staten-Generaal ingediende en door de Tweede Kamer aanmerkelijk gewijzigde wetsvoordragten genoegzaam in de bestaande leemten voorzien; of die wetten uitvoerbaar zullen zijn, en of de vrijheid van studie, van geneeskundige praktijk, van gemeentebesturen en van inzetten daardoor niet al te zeer aan banden gelegd wordt. Vrij algemeen was men het daarover eens, dat de onderhavige voordragten ook hare gebreken hebben en dat daartegen bezwaren van verschillenden aard kunnen worden aangevoerd, die niet alle even vatbaar voor oplossing schijnen te zijn. Doch terwijl de bedenkingen, die verder in den loop van dit verslag vermeld zullen worden, bij sommige leden zoo zwaar wogen, dat zij uit dien hoofde de voorgedragen wets-ontwerpen onaannemelijk achten te zijn, waren anderen van oordeel, dat die bezwaren, welke ook bij hen in meerdere of in mindere mate schenen te wegen, evenwel niet onoverkomelijk zijn. Sommigen hadden liever, in afwachting der regeling van het hooger onderwijs, een tijdelijken maatregel gezien, zoo als zij meenden dat ook oorspronkelijk in de bedoeling der Regering heeft gelegen; doch daarin is door de wijzigingen, in de Tweede Kamer aangenomen, eene zeer beduidende verandering gekomen. Enkelen meenden daarom dat de Regering beter en ook meer staatkundig gehandeld zoude hebben, wanneer zij hare voordragten had teruggenomen en eene nieuwe regeling van het geheele onderwerp, na rijpe overweging, in een volgend jaar had aangeboden. Daarop werd geantwoord, dat de door de Tweede Kamer gemaakte wijzigingen eigelijk niet kunnen geacht worden de *beginselen* der gedane voordragten te hebben veranderd; en dat zoowel de toepassing van de bestaande verordeningen als de langdurige en moeilijke arbeid, die sedert zoo vele jaren aan het beraamen van nieuwe bepalingen besteed is, reeds overvloedig heeft bewezen, dat geene nieuwe regeling van dit, in zoo vele verschillende belangen ingrijpende onderwerp denkbaar is, die niet met allerhande tegenstand en telkens vernieuwde moeilijkheden zoude te kampen hebben.

2. Het onderzoek van het eerste ontwerp van wet, regelende het geneeskundig Staatstoezigt enz., zoo als het door de Tweede Kamer is aangenomen, gaf aanleiding tot de volgende aanmerkingen:

Verskillende leden toonden zich zeer bezorgd over het belemmerende voor de vrijheid van geneeskunstoefenaren en gemeentebesturen, dat in het thans voorgestelde toezigt ligt, en over de kostbaarheid van dat toezigt. Men vreesde dat geneesheeren van eenigzins rijpen leeftijd, die door kunde en ondervinding uitmunten, voor de betrekking van inspecteur of onderinspecteur bezwaarlijk zullen te vinden zijn nu deze geene geneeskundige praktijk meer mogen uitoefenen, en men zich dus zal genoodzaakt zien, jeugdige personen te benoemen, die wellicht goed wetenschappelijk gevormd, maar in de praktijk nog geheel of grotendeels onervaren zijn. Inzonderheid in dat geval zal

hunne verhouding tegenover de geneeskundige raden en de gemeentebesturen al ligt aanleiding tot botsingen geven. Waar het aankomt op het leveren van adviezen en beschouwingen, geschiedt dit beter door commissien, dan door enkele personen, die ligt eenzijdig worden. Voor zoover het geneeskundig Staatstoezicht meer actief tot handhaving der wetten en verordeningen moet optreden, schijnt het misplaatst te zijn, daar zoodanige handhaving aan de provinciale en gemeentebesturen moet verblijven, terwijl inspecteuren en raden licht en advies kunnen geven. Sommige leden vroegen, of in art. 1 b bedoeld wordt de handhaving van *bestaande*, of van zoodanige wetten, die nog zullen worden daargesteld. In het eerste geval vroeg men: welke zijn die wetten? en in het tweede: moet dan deze wet beschouwd worden als eene wet van beginsel, waaruit nog verschillende andere wetten zullen moeten voortvloeijen? Men vreesde ook, dat de inspecteurs van de geneeskundige dienst zeer ligt met die van het onderwijs omtrent de gezondheids politie op de scholen in collisie zullen geraken, en meende datop de vrijheid der geneeskundige praktijk al te zeer inbreuk wordt gemaakt door de onderhavige bepalingen. — Eindelijk werd de groote kostbaarheid dezer inrigting van het geneeskundig Staatstoezicht door vele leden geoordeeld bezwarend te zijn. Men wees indit opzigt voornamelijk op art. 9 en op den inhoud van artt. 21—24, die wel als bewijs van kostbare omslagtigheid mogen worden aangevoerd. Men zoude wenschen te weten, welke de bezoldiging zijn zal, die aan inspecteuren en adjunct-inspecteuren zal worden gegeven; in elk geval wenschte men althans eenige raming te ontvangen van de kosten, waartoe de uitvoering van dit wets-ontwerp aanleiding geven zal.

In deze bedenkingen werd door andere leden of niet gedeeld, of niet in die mate, als waarin zij waren voorgedragen. Men antwoordde dat de geneeskundige commissien sedert 1818 ter bevordering van den algemeenen gezondheidstoestand bijna niets gedaan hebben en ook, uit hoofde van den aard harer inrigting, bijna niets konden doen. Dit bleef echter van de andere zijde niet onbeantwoord, vermits men aanvoerde, dat de reden daarvan eenvoudig is gelegen in het gebrek aan ondersteuning, 't welk die commissien sedert hare instelling van de opvolgende Ministerien hebben ondervonden. Hoe dit zij, verscheidene leden waren van oordeel dat het in 't belang van de publieke gezondheid allezins geraden is om het Staatstoezicht tot meerdere eenheid van werking terug te brengen. Zoowel provinciale als plaatselijke besturen hebben er wezenlijke behoefte aan, gewezen te worden op hetgeen tot epidemien of andere ongesteldheden aanleiding geeft. Het algemeen belang vordert dat daarvoor ook kosten worden gemaakt. Men moet daartegen niet al te zeer opzien. De ondervinding heeft geleerd, dat van onbezoldigde geneeskundigen dergelijk waakzaam toezicht niet gevorderd worden kan. Botsing tusschen dat toezicht en de gemeentebesturen schijnt niet gevreesd te moeten worden, daar de inspecteur volgens den inhoud van dit wets-ontwerp die besturen kan waarschuwen, maar ook niet verder kan gaan. Ook het toezicht over de praktiserende geneeskundigen, waarin men eene verkorting van hunne vrijheid wil zien, is niet in deze wet gelegen, maar lag daarentegen wel in de oude inrigting der provinciale commissien; zoodat het drukken op dit bezwaar met het oog op den thans nog bestaanden toestand inderdaad niet billijk schijnt te zijn. Enkele leden hebben daarop weder geantwoord, dat uit de wijze, waarop de Minister van Binnenlandsche Zaken zich bij de beraadslagingen in de andere Kamer over de werking van het Staatstoezicht uitgelaten heeft, wel degelijk afgeleid mag worden, dat de vrijheid en zelfstandigheid der gemeentebesturen niet zoo onverlet blijven zal, als door de zoo even bedoelde leden aangenomen was.

3. Op de artikelen zijn deze aanmerkingen medegedeeld:

Art. 5. In ééne afdeeling werd gevraagd, of onder *slaapsteden* in de eerste zinsnede van het artikel ook *hotels* kunnen begrepen worden: en of, wanneer *fabrieken of andere werkplaatsen* met de *woningen* van werklieden, gelijk dikwijls het geval is, zeer naauw verbonden zijn, die *woningen* dan ook tevens aan het onderzoek onderworpen zijn? Sommige leden zouden dit bedenkelijk oordeelen met het oog op het belang der volksvrijheid in 't algemeen, welke zelfs bij de strafwetgeving in 't oog wordt gehouden, waar van het binnentreden van woningen der ingezetenen sprake is. Daarom werd ook door andere leden deze bepaling inzonderheid aangewezen als bewijs van de despotieke strekking van dit Staatstoezicht, waarop evenwel geantwoord werd, dat de algemeene bepaling van dit artikel tot verwezenlijking van een behoorlijk toezicht inderdaad noodzakelijk is te achten.

Art. 15. Luidens dit artikel zal het model, volgens hetwelk de gemeentebesturen aan den inspecteur eene opgave zenden der in hunne gemeente overledenen, door den Minister van Binnenlandsche Zaken worden voorgeschreven. Intusschen wordt dit model, als bijlage A, door deze wet zelve bepaald. Men vroeg dus in eene afdeeling, wat de Minister van Binnenlandsche Zaken buitendien nog voor te schrijven zal hebben.

Art. 29. Sommige leden hebben zich verklaard tegen de uitlegging van regeringswege bij de beraadslagingen in de andere Kamer aan dit artikel gegeven, dat namelijk de gelden onder beheer van provinciale commissien van geneeskundig toezicht slechts ééne bestemming zouden kunnen erlangen, door in 's Rijks schatkist te worden gestort. Deze leden beweerden dat, bijaldien het artikel in dezen zin wierd uitgevoerd, alsdan bij de invoering der geneeskundige wetten terstond de middelen zouden ontbreken om in het onderwijs aan de klinische school te Amsterdam en in de belangen van andere inrigtingen, die daaruit belangrijke bijdragen ontvangen, te kunnen voorzien.

4. Over het tweede ontwerp van wet, regelende de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige, apotheker, hulp-apotheker, leerling-apotheker en vroedvrouw, zijn de navolgende beschouwingen te berde gebracht:

Ook omtrent dit onderwerp werd door de meeste leden erkend dat verbetering allezins noodig is, maar de nu voorgestelde beginselen vonden bij onderscheidene leden ernstige tegenspraak. Men zag daarin eene slooping van het universitair onderwijs in de geneeskundige wetenschappen en een voorbarig ingrijpen in de aanstaande regeling van het hooger onderwijs. Dit is uit den aard der zaak meer kostbaar dan het onderwijs, 't welk op andere wijze verkregen wordt. Zal het eerstgenoemde geen vereischte meer zijn om de bevoegdheid tot het uitoefenen van 'de geneeskundige praktijk te erlangen, dan zullen de ouders hunne zonen in den regel niet meer naar de akademien zenden en deze instellingen zullen weldra allen invoed verliezen en verwijnen. Intusschen werd door verscheidene leden aan het hooger onderwijs tot opleiding voor den geneeskundigen stand zeer groote waarde gehecht. Op de universiteit schijnt alleen te kunnen worden verkregen wat voor den waren geneesheer onmisbaar mag heeten: zielkunde, menschenkennis en eene bij uitstek beschaafde ontwikkeling. De thans voorgestelde eenheid van stand onder de geneeskundigen werd niet gelukkig genoemd. De examens, bij deze wet voorgeschreven zullen zeer moeilijk ten uitvoer gebragt kunnen worden. Daartoe worden als examinatoren vooral zeer geschikte personen vereischt, die zoowel in kennis als in praktijk bijzonder ervaren moeten zijn. Waar zal het noodige personeel gevonden worden om jaarlijks ongeveer 120 candidaten te examineren? De aanstaande geneeskunst oefenaren zullen nu allen schier dezelfde mate van bekwaamheid moeten bezitten; de eischen, bij deze wet gesteld, zijn voorzeker niet gering en zullen tot vermeerdering van kosten, opofferingen en studie leiden, zoodat het te duchten is dat slechts weinigen zich op de geneeskunde zullen gaan toelagen, en er dien ten gevolge behoefte, ja gebrek aan geneeskundige hulp zal ontstaan. Dit laatste zal zich inzonderheid op het platteland doen gevoelen, wanneer de tegenwoordige heelmeeesters aldaar uitgestorven zullen zijn. Het bestaan van verschillende klassen van geneeskundigen schijnt op zich zelf niet zoo ongerijmd te zijn. Wil men evenwel volstrekt eenheid van stand invoeren, dan zou het radicaal daartoe, naar het gevoelen van onderscheidene leden, het best door universitair onderwijs verkregen worden. Dit onderwijs nu heeft dringend behoefte aan betere regeling, en zulks niet voor de geneeskunde alleen, maar voor den geheelen omvang der hoogere wetenschappen. Thans wordt een prikkel daartoe weggenomen door eene partiele regeling, welke zoo diep in die van het hooger onderwijs ingrijpt. Ook schijnt er geen reden hoegenaamd te bestaan, waarom een staatsexamen, dat in andere landen voor het verkrijgen der bevoegdheid tot het uitoefenen der geneeskundige praktijk verderfelijck geacht wordt, dan ook niet hier voor de regtsgeleerdheid zou moeten worden gevorderd, ja voor elke kunst of wetenschap, die in het openbaar toegepast en uitgeoefend wordt.

Eindelijk werd ook nog door eenige leden als bezwaar tegen deze wet aangevoerd, dat men volgens haar de geneeskunst in haren geheelen omvang zal moeten beoefenen om een van hare takken te kunnen uitoefenen, en dus te gelijk genees-, heel- en verloskundige moet zijn. Menigeen, die tot het nitoefenen van de eigenlijke geneeskunde alle geschiktheid bezit, mist vaak die welke voor de heel- en verloskunde vereischt wordt. Daarop werd door andere leden geantwoord, dat deze zaak volstrekt niet nieuw zal zijn, vermits ook volgens de tegenwoordige inrigting van het

hooger onderwijs de kennis van al de onderscheidene takken der geneeskunde gevorderd wordt.

Dit is het juist wat de eenheid van stand onder de geneeskunsttoetenaars zoo onmisbaar maakt, dat de geneeskunde in haren ganschen omvang eigenlijk een geheel uitmaakt, waarin geene splitsing mag toegelaten worden. Volgens het eenparig getuigenis van al de deskundigen, zoowel die tegen als die voor de onderhavige voordragt geschreven hebben, zijn de eischen tot het verkrijgen der bevoegdheid om de geneeskunst uit te oefenen zoo hoog gesteld, dat de gevorderde bekwaamheid bezwaarlijk elders dan op eene hoogeschool schijnt verkregen te zullen kunnen worden. Men ziet dan ook dat noch Leiden noch Groningen zich tegen de voorgedragen regeling hebben verklaard.

5. Op de artikelen van het wets-ontwerp zijn slechts deze aanmerkingen medegedeeld:

Art. 13. In eene afdeeling werd de wensch uitgedrukt dat het getal der Rijks-commissien zoo klein mogelijk zij. Niet zoo zeer met het oog op onvermijdelijke uitgaven, als om bij de examens zooveel mogelijk eenheid te bevorderen, werd dit wenschelijk geoordeeld.

Artt. 20 en 21. Vrij algemeen werden bedenkingen aangevoerd tegen de bij deze artikelen zoo zeer uitgebreide bevoegdheid der vóór de invoering dezer wet reeds toegelaten geneeskundigen. Hoogst gevaarlijk scheen aan onderscheidene leden toe de toekenning in art. 20 van de bevoegdheid tot het uitoefenen van heelkundige praktijk aan doctoren, die het zoo onmisbare bewijs van kunde en ervaring in de chirurgie niet kunnen leveren. Op het platteland hebben de medicinae doctores zich nog eenige chirurgicale kennis eigen gemaakt. Door deze bepaling wordt het beroep van stads-chirurgijn geheel onzeker en deze zullen daardoor moeten verdwijnen. Bij art. 21 laat men aan hen, wier opleiding men erkent dat zeer onvolledig en gebrekkig was, toe zich thans overal, zonder eenige beperking, te vestigen, terwijl men later tot verkrijging van dit regt, krachtens deze wet, geheel andere eischen zal doen gelden. Andere leden zagen in deze bepalingen of zooveel bezwaar niet, of ook, waar zij daarin meenden te moeten deelen, achtten zij het niet mogelijk anders dan door dergelijke transitioire bepalingen van een geheel abnormalen toestand tot een meer normalen over te gaan.

Art. 26. Op dit artikel werd in eene afdeeling gevraagd, of zij, die het daarbij bedoeld bewijs van inschrijving kunnen overleggen, mogen geacht worden in den regel reeds een examen te hebben afgelegd.

6. Ten aanzien van het derde wets-ontwerp, regelende de uitoefening der geneeskunst, zijn geene algemeene beschouwingen medegedeeld. Op enkele artikelen zijn eenige aanmerkingen of vragen opgegeven.

Art. 5. In eene afdeeling werd gevraagd, of het niet wenschelijk ware geweest dat voor het onderteekenen van de bedoelde verklaring een termijn bepaald ware. — Enkele leden hadden bezwaar tegen het zoo naauwkeurig mogelijk opgeven van de oorzaken van den dood. Zij meenden dat daarmee te diep wordt ingedrongen in het inwendig bestaan van het huisselijk leven. Anderen zagen daarin te minder bezwaar, omdat deze maatregel in het belang der publieke gezondheid inderdaad onmisbaar schijnt te zijn.

Art. 9. In al de afdeelingen zijn gewigtige bedenkingen aangevoerd tegen de uitsluiting der homoeopathische geneeswijze, welke in dit artikel schijnt te liggen. Immers deze methode brengt mede dat geneesheeren, welke haar toepassen, zelve hunne medicamenten in den regel moeten bereiden en afleveren. Sommige leden vroegen, of de wetenschap inderdaad reeds beslist heeft dat de homoeopathie geene wetenschap is en niet verdient te blijven bestaan. Anderen beweerden dat deze geneeswijze wel eene nog zeer jonge wetenschap is, maar die wellicht eene belangrijke toekomst zal blijken te hebben. Zij achtten het zeer verkeerd, de ontwikkeling daarvan door bepalingen als deze onmogelijk te maken. Zij meenden het er toch voor te moeten houden, dat het verbod aan allen die geneeskunst uitoefenen om geneesmiddelen af te leveren, de homoeopathische geneeswijze feitelijk onmogelijk maakt en wilden daarom aan de Regering gevraagd hebben, of zij er niet toe zoude kunnen besluiten, bij naderen wettelijken maatregel aan die geneeswijze een voldoende regt van bestaan in te ruimen. — Anderen wilden zoo ver nog niet gaan en daarom gevraagd hebben, of door het aannemen van deze bepaling de uitoefening der

homoeopathie zoo goed als onmogelijk wordt gemaakt anders dan in groote steden. — Nog andere leden waren geenszins overtuigd dat het aan homoeopathische doctoren, wier middelen in den regel bijna geene geldelijke waarde hebben, niet vrijstaan zou, die om niet aan hunne patienten af te leveren. De reden toch waarom aan hen, die de geneeskunst uitoefenen, verboden wordt zelve geneesmiddelen af te leveren, is mede daarin gelegen, dat men een minder goed te keuren overleg tusschen doctor en apotheker langs dien weg wil verhoeden. Waar nu geneesmiddelen kosteloos verstrekt worden, is er voor dergelijke bezorgdheid geen grond aanwezig. — De verschillende leden, welke aldus bleken de homoeopathie in bescherming te willen nemen, kwamen allen daarin overeen, dat zij van hen, welke deze geneeswijze toepassen, dezelfde voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige, apotheker enz. als van anderen wilden geëischt hebben, maar het niet goedkeurden, dat die geneeswijze door wettelijke bepalingen onmogelijk zoude worden gemaakt.

Art. 15. In ééne afdeeling werd aangemerkt, dat er tusschen de beide laatste zinsneden van dit artikel eenige tegenstrijdigheid schijnt te bestaan, in zoover bij de eene aan vroedvrouwen wordt toegestaan in geval van nood tot de vereischte kunstbewerking, die geen uitstel kan lijden, over te gaan, en in de andere daarbij het gebruik van verloskundige werktuigen wordt uitgesloten.

In eene andere afdeeling had men met leedwezen gezien dat door deze bepaling de geheele stand der vroedvrouwen tot het lagere peil beperkt wordt, waarop zij zich thans nog bevinden. Enkele leden waren van oordeel dat men dien stand integendeel had moeten pogen hooger op te voeren. Het verleen van verloskundigen bijstand toch schijnt uit den aard der zaak, om velerlei redenen, bij voorkeur aan vrouwen te moeten worden toevertrouwd, die dan ook na behoorlijke opleiding de bewijzen geleverd hebben, daartoe bij uitnemendheid geschikt en bevoegd te zijn.

Art. 17. Zeer enkele leden gaven te kennen dat zij het kiesheidshalve, en opdat niet te diep in het inwendige van het huisselijk bestaan zou kunnen worden ingedrongen, minder gepast oordeelden, dat alle door de geneeskundige ambtenaren gevraagde inlichtingen door de vroedvrouwen moeten worden gegeven.

Art. 22. In eene afdeeling vond men het vreemd, dat in dit artikel en in art. 36 van het vierde dezer wets-ontwerpen, de wetten bij name worden opgegeven, die door de bepalingen van deze beide voordragten ingetrokken zijn, terwijl in art. 29 van het tweede wets-ontwerp dergelijke meer bepaalde aanwijzing niet is geschied. Op soortgelijke aanmerking, in het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer gemaakt, is door de Regering bij hare memorie geantwoord: » is het noodig, dat de in te trekken wetten en verordeningen bij elk dezer ontwerpen op nieuw genoemd worden? » Men meende dat dit antwoord, in den vorm eener wedervraag gegeven, niets verklaart, allermint de reden, waarom in dit opzigt bij het eene ontwerp anders dan bij het andere is voorgeschreven.

7. Op het vierde wets-ontwerp, regelende de uitoefening der artseneijbereidkunde, is slechts ééne algemeene aanmerking te berde gebragt: De provinciale commissien waren tot dusver de autoriteit tot welke men zich wenden kon in geval van ontstaan verschil met betrekking tot de declaratiën van apothekers. Nu wordt aan dezen bijna uitsluitend de bevoegdheid tot uitoefening der artseneijbereidkunde toegekend, maar er wordt geene autoriteit aangewezen, die in dergelijke gevallen te beslissen heeft. Dit achtten sommige leden eene leemte in deze wet te zijn.

8. Op de artikelen werd aangemerkt:

Art. 8. Zeer enkele leden beweerden dat de tweede zinsnede van dit artikel eene bijna onuitvoerlijke en in de praktijk zeer noodlottige bepaling bevat. Zij meende dat, bij afwezigheid van den geneeskundige, die het recept voorschreef, de apotheker de bevoegdheid moest hebben, in geval van nood, zich tot een anderen, meer nabijzijnde geneeskundige te wenden. In zoodanig geval had men eene uitzondering moeten maken op het algemeene voorschrift van art. 12.

Art. 30. Verscheidene leden gaven te kennen dat de droogisten thans, hoe dan ook, verkregen regten hebben, waarop men niet terugkomen moest. Zij waren van gevoelen dat de tegenwoordige droogisten den feitelijken regtstoestand moesten behouden, die hun tot dusver is toegekend geworden. Zij gaven den wensch te kennen dat de positie der droogisten met het oog op hunne be-

langen en op de door hen aangevoerde redenen door de Regering zoude geregeld worden in dier voege, dat de hoeveelheid, die voor elk der door hen te verkoopen middelen zal worden bepaald, vooral niet te hoog zal worden gesteld.

Op de 6de paragraaph, bevattende de *strafbepalingen*, werd in eene afdeeling aangemerkt dat men met leedwezen daarbij miste de thans nog bestaande bevoegdheid tot het sluiten van eene apotheek, waarin herhaalde overtreding van de gegeven voorschriften plaats heeft.

Art. 34. Op dit artikel werd in eene afdeeling de vraag gedaan, of de bestaande instructie voor droogisten van 31 Mei 1818, n°. 63, nog voortdurend van toepassing blijft op de tegenwoordige droogisten.

Nadat deze bedenkingen aan de Regering waren medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

„Met voldoening zag de ondergeteekende, dat ook bij de Eerste Kamer geen twijfel bestaat aangaande het dringende van den eisch eener nieuwe regeling van het geneeskundig Staatstoezicht.

Doch er was in de afdeelingen verschil van meening over de vragen: „of de wetsvoordragten genoegzaam in de bestaande leemten voorzien; of de ontwerpen uitvoerbaar zullen zijn, en of de vrijheid van studie, van geneeskundige praktijk, van gemeentebesturen en van ingezetenen daardoor niet al te zeer aan banden gelegd wordt.” Welke grond, vraagt de ondergeteekende, zou aan de uitvoerbaarheid moeten doen twijfelen? Men heeft op moeilijkheden gewezen; doch zijn hier andere of meer dan die met elke nieuwe organisatie gepaard gaan? De „vrijheid van studie” zal onder de nieuwe wet volkomen zijn. Er zal niets worden geëischt, dan dat men de gevorderde bewijzen van bekwaamheid en geschiktheid levere. De „vrijheid van geneeskundige praktijk” zal grooter zijn dan thans. Het „toezigt op de uitoefening der praktijk” en het regt om geneeskundigen voor zich te ontbieden en te „corrigeren,” aan de provinciale geneeskundige commissien door de wet van 12 Maart 1818 en het Koninklijk besluit van 31 Mei 1818 opgedragen, wordt in de voorliggende ontwerpen niet gevonden. De „vrijheid der gemeentebesturen” wordt geenszins aan banden gelegd, ofschoon, naar men mag verwachten, meer dan vroeger hunne aandacht op de aan hen toevertrouwde gezondheidsbelangen der ingezetenen zal worden gevestigd. „De vrijheid der ingezetenen” wordt niet meer dan volstrekt noodig is, belemmerd. Wordt door de voorgedragen ontwerpen niet op eens in al de bestaande leemten voorzien, zij vullen toch de voornaamste leemten aan, en heffen de gewigtigste gebreken op.

De meening van enkele leden: „dat de Regering beter gehandeld zou hebben, wanneer zij hare voordragten had teruggenomen, en eene nieuwe regeling van het geheele onderwerp, na rijpe overweging, in een volgend jaar had aangeboden,” is geenszins de meening van den Minister. Aan gelegenheid tot „rijpe overweging” van de ontwerpen van wet, die bijna drie jaren bij de Tweede Kamer in de behandeling zijn geweest, heeft het niet ontbroken. Zeer te regt wordt in het Verslag zelf tegen die meening aangevoerd, dat de wijzigingen, door de Tweede Kamer daarin gemaakt, niet kunnen geacht worden de *beginselen* der voordragten te hebben veranderd en dat geene nieuwe regeling van dit, in zoo vele verschillende belangen ingrijpende onderwerp denkbaar is, die niet met allerhande tegenstand en telkens vernieuwde moeilijkheden zou te kampen hebben.

2. Bestaat er inderdaad wel reden tot bezorgdheid over belemmering van de vrijheid van geneeskundstoefenaren door het voorgestelde geneeskundig Staatstoezicht? De geneeskundige praktijk zal, gelijk zoo even reeds werd gezegd, nog vrijder zijn dan thans. Bij de discussie in de andere Kamer heeft de ondergeteekende ook meermalen doen uitkomen, dat toezigt op de medische praktijk geenszins door de wet wordt bedoeld. Geen ander toezigt op de uitoefening dan dat op uitoefening door onbevoegden en de visitatie der apotheken, gelijk ook thans plaats heeft. Omtrent de kosten van het Staatstoezicht is in de *Memorie van Toelichting* van October 1863, bladz. 2, medegedeeld, dat de Minister voor de tractementen der ambtenaren omstreeks f 40 000 en voor de onkosten der geneeskundige raden, voor de reis- en verblijfkosten en vacatiegelden der leden, voor de winkelvisitationen, voor de toelagen der secretarissen, voor de bureaunkosten der ambtenaren en

der secretarissen, gezamenlijk omstreeks f 35 000 en derhalve in het geheel f 75 000 op de begroting denkt aan te vragen; waarbij men wel in het oog zal gelieven te houden, dat de kosten van het tegenwoordige toezigt veel meer bedragen dan de f 14 000 die daarvoor op de begroting voorkomen, daar de provinciale commissien nog andere inkomsten hebben dan de jaarlijksche toelage uit 's Lands kas.

De vrees „dat geneesheeren van rijpen leeftijd, die door kunde en ondervinding uitmunten, voor de betrekking van inspecteur of adjunctinspecteur bezwaarlijk zullen te vinden zijn, nu deze geene geneeskundige praktijk meer mogen uitoefenen, en men zich dus genoodzaakt zal zien, jeugdige personen te benoemen, die wellicht goed wetenschappelijk gevormd, maar in de praktijk nog geheel of grootendeels onervaren zijn,” verliest zeer veel van haar gewicht wanneer men bedenkt, dat wat in de eerste plaats een vereischte zal zijn in de geneeskundige ambtenaren, niet is oude ervaring in de geneeskundige praktijk of in de behandeling van zieken. Er is een midden tusschen jeugdige, onervaren personen en hen, die in de praktijk grijs zijn geworden; uit dat midden zal eene goede keuze te doen vallen.

Botsing met leden van den geneeskundigen raad en met de gemeentebesturen is mogelijk, maar men mag toch van de geneeskundigen, die zoo lang naar eene nieuwe wetgeving hebben uitgezien, in het algemeen medewerking verwachten, niet tegenkanting, welke de beste pogingen verlamt. Botsing met gemeentebesturen was onder de thans bestaande organisatie minder zeldzaam dan men wellicht meent, minder zeldzaam dan zij vermoedelijk onder de voorgestelde organisatie zijn zal, waarbij de handelingen van het geneeskundig Staatstoezicht meer openbaar zullen wezen.

Voor zoover „het leveren van adviezen en beschouwingen beter geschiedt door commissien, dan door enkele personen,” zal het voortaan de taak zijn der geneeskundige raden, gelijk thans die der geneeskundige commissien. Het stelsel van enkel commissien, zonder verantwoordelijke ambtenaren, schijnt door eene ondervinding van omstreeks eene halve eeuw te zijn veroordeeld. Daarentrent stemden de verschillende commissien tot hierziening der medische wetgeving benoemd geheel overeen. Een ontwerp van wet, in 1844 bij de Tweede Kamer ingediend, werd vooral daarom verworpen, omdat de Regering toen alleen commissien wilde behouden. De provinciale commissien zelve waren in 1848, volgens het rapport der toen benoemde Staatscommissie, voor een stelsel van ambtenaren.

In art. 1 b zijn niet alleen de bestaande, maar ook de later vast te stellen wetten en verordeningen bedoeld. De ondergeteekende meent de leden, bij welke daarentrent twijfel was, te mogen doen opmerken, dat hier niet alleen van wetten, maar ook van verordeningen wordt gesproken. De wetten zijn in de eerste plaats die, welke nu in behandeling zijn. De verordeningen zijn de bestaande en later vast te stellen provinciale en plaatselijke verordeningen in het belang der volksgezondheid. In hoe verre later „verschillende andere wetten” zullen moeten worden voorgedragen, kan thans niet wel worden bepaald. De nu voorgestelde wet zal een Staatstoezicht verwezenlijken, hetwelk de noodige kennis zal moeten bijeenbrengen, die thans ontbreekt, waarop later, zoo noodig, eene of meer wetten betreffende algemeene gezondheidspolitie zullen kunnen worden gegrond.

Vrees voor collisie tusschen den geneeskundigen inspecteur en den inspecteur van het lager onderwijs omtrent de gezondheidspolitie over de scholen bestaat bij den Minister niet. Veeleer verwacht hij in den regel samenwerking van beiden. Mogten somtijds beider adviezen uiteenloopen, dan zullen de besturen te beslissen hebben.

Op de vrijheid der geneeskundige praktijk wordt geenszins inbreuk gemaakt. De behandeling zijner zieken door den geneesheer ligt buiten dit Staatstoezicht. Te regt is in het Verslag opgemerkt, dat ziekenbehandeling daarentegen „wel ligt in de inrigting der tegenwoordige provinciale commissien: zoodat het drukken op dit bezwaar met het oog op den thans nog bestaanden toestand inderdaad niet billijk schijnt te zijn.” Het ontwerp vermijdt juist aan geneeskundigen eene controle over geneeskundigen te geven.

Over de kosten is hierboven reeds gesproken. Er is behoefte aan eenige personen, die zich uitsluitend aan het geneeskundig Staatstoezicht wijden. Dat deze eene vaste bezoldiging en vergoeding van bureau-, reis- en verblijfkosten uit 's Lands kas moeten genieten, spreekt wel van zelf. Het personeel der geneeskundige raden zal vermoedelijk minder dan twee derden bedragen van het personeel der tegenwoordige provinciale en plaatselijke commissien. De leden der provinciale commissien genieten ook thans reis- en verblijfkosten en presentiegeld. De vergaderingen van de geneeskundige raden zullen minder talrijk zijn, dan die van de tegenwoordige commissien. Een „bewijs van

kostbare omslagtigheid" is daarom, naar het den ondergeteekende voorkomt, in de artt. 9 en 21—24 niet gelegen.

Ten onregte hebben enkele leden uit hetgeen de Minister in de andere Kamer heeft gezegd afgeleid „dat de vrijheid en zelfstandigheid der gemeentebesturen niet onverlet blijven zal." Duidelijk meent hij zich, onder andere, daaromtrent te hebben uitgelaten reeds op den eersten dag der discussie, in de zitting van den 7den Maart, *Bijblad* bladz. 5747, toen hij zeide: „Dat het oneindig beter is dat de gemeentelijke en provinciale besturen het hunne loen, dan dat van wege het algemeen Gouvernement maatregelen in de gemeenten in werking worden gebracht bij wege van dwang is, dunkt mij, niet twijfelachtig".

3. Art. 5. Het is de bedoeling dat onder „slaapsteden" begrepen zijn hôtels, logementen. Bijzondere woningen, ook al zijn zij met fabrieken of werkplaatsen naauw verbonden, zijn aan het onderzoek niet onderworpen. Dit artikel geeft niet het regt om de vrijheid van eene bijzondere woning te krenken. Tot „bewijs van de despotieke strekking van dit Staatstoezicht" kan dit artikel dus niet wel strekken.

Art. 15. De bijlage A. duidt in het algemeen de inrigting dier lijst, bij wijze van voorbeeld aan, doch is niet het model zelf.

Art. 29. Het is natuurlijk dat wanneer de gelden, thans onder beheer van provinciale commissien, in 's Rijks schatkist worden gestort, de bijdragen, welke uit de renten daarvan onder goedkeuring der Regering door die commissien aan klinische scholen of andere inrigtingen als vaste jaarlijksche toelagen werden uitgekeerd, niet plotseling zullen worden ingetrokken. Zij zullen voortaan op de begroting verschijnen.

4. Slooping van het universitair onderwijs in de geneeskundige wetenschappen is geenszins de strekking van het tweede wetsontwerp en zal daarvan, naar de overtuiging van den Minister, ook niet het gevolg zijn. Hij deelt geheel in het gevoelen van die leden, welke aan het hooger onderwijs tot opleiding voor den geneeskundigen stand de grootste waarde hechten en meenen, dat het radicaal van geneeskundige het best door universitair onderwijs verkregen wordt. Daarom zijn ook de eischen, welke voortaan aan den geneeskundige zullen worden gesteld, op de hoogte van het universitair onderwijs gebragt. Zij zijn niet geringer dan wat thans van den medicinae doctor wordt gevorderd. Om aan de voorgeschreven examens te voldoen, zal eene volledige geneeskundige opleiding en ontwikkeling onmisbaar zijn. Aan gebrekkige inrigtingen van onderwijs kan die niet worden verkregen. Had de wet verblijf aan eene hoogeschool gedurende eenige jaren moeten gebieden? Kan zij dit? Het beginsel van vrijheid van onderwijs geldt in Nederland sedert eene halve eeuw. In het Koninklijk besluit omtrent het hooger onderwijs van 1815 is dat beginsel reeds opgenomen. Het verblijf aan eene hoogeschool wordt ook thans niet gevorderd van hem, die den titel van medicinae doctor wil erlangen. Die titel wordt dan ook menigmaal zonder verblijf aan eene hoogeschool verkregen. De geringere kostbaarheid van het onderwijs, dat thans het radicaal van heelmeester en vroedmeester kan doen verwerven, houdt nu vele jongelieden van de hoogeschool verwijderd. Voortaan zal die reden niet bestaan. Het is niet gemakkelijk in te zien, hoe men buiten de hoogeschool in korter tijd en met minder kosten dan aan eene hoogeschool de voortaan te vorderen ontwikkeling van wetenschap zal kunnen verkrijgen. De bestrijders van het ontwerp zijn in gebreke gebleven dit voldoende aan te toonen. Men heeft gewezen op Amsterdam. Doch het verblijf aldaar is zeker niet minder kostbaar dan in eene der akademiesteden. En waarom zou men daar met korteren tijd van studie kunnen volstaan? Zij, die de aanzienlijke kosten van volledige geneeskundige opleiding niet kunnen bestrijden, zullen voortaan een ander beroep kiezen. En er is geene reden waarom zij, voor welke dit bezwaar niet bestaat, in het vervolg minder dan thans eene hoogeschool zouden bezoeken. In het Verslag wordt er dan ook op gewezen, dat, „volgens het eenparig getuigenis van al de deskundigen, zoowel die tegen als die voor de onderhavige voordragt geschreven hebben, de eischen tot het verkrijgen der bevoegdheid om de geneeskunst uit te oefenen zoo hoog zijn gesteld, dat de gevorderde bekwaamheid bezwaarlijk elders dan op eene hoogeschool schijnt verkregen te zullen kunnen worden."

Het komt den ondergeteekende voor dat het bezwaar om geschikte examinatoren te vinden door sommige leden te hoog wordt geschat. Hoogleeraren zullen de meerderheid van het personeel der examinerende commissien moeten uitmaken, en er zullen daarbij wel eenige bekwaame geneeskundigen te vinden zijn, bereid om aan die commissien deel te nemen. Ten gevolge der veel gestren-

gere eischen zal het getal der examinandi ook minder zijn dan thans. Dat „slechts *weinig*en zich op de geneeskunde zullen gaan toeleggen, en er dien ten gevolge behoefte, ja gebrek aan geneeskundige hulp zal ontstaan," schijnt echter niet te duchten. De thans bestaande overvloed van geneeskundigen pleit reeds hier tegen. Mogt evenwel na verloop van tijd hier of daar op het platteland zich dit gebrek voordoen, dan zou daarin behooren te worden voorzien. In geen geval echter ware het te verdedigen, daarom de algemeene maat der medische ontwikkeling lager te stellen of een afzonderlijken stand van onvolledig gevormde geneeskundigen te behouden. Het bestaan van verschillende klassen van geneeskundigen wordt thans bijna algemeen afgekeurd.

Dat door de voorgestelde regeling een prikkel tot regeling van het geheel hooger onderwijs wordt weggenomen, is geenszins de meening van den Minister. Integendeel is de eerste een groote stap nader tot de andere. Hij meent zijn gevoelen daaromtrent in de andere Kamer duidelijk te hebben uitgesproken. Of een Staatsexamen „ook niet voor de regtsgeleerdheid zou moeten worden gevorderd" is eene vraag, die bij de regeling van het hooger onderwijs door den ondergeteekende zal worden beaamd. Dat „een Staatsexamen in andere landen" voor het verkrijgen der bevoegdheid tot het uitoefenen van geneeskundige praktijk verderfelijck geacht wordt, schijnt den ondergeteekende niet aannemelijk. In de Deutsche Staten hecht men in het algemeen veel waarde aan het Staatsexamen. In België was men aanvankelijk over de uitkomsten niet voldaan, maar de grond daarvan bleek in de onvoldoende inrigting van het examen te bestaan, die later gewijzigd is.

Dat de onderscheidene takken der geneeskunst bij de uitoefening kunnen, maar bij de studie niet mogen gescheiden worden, is thans algemeen erkend. Hij die „tot het uitoefenen van de eigenlijke geneeskunde alle geschiktheid bezit, maar die welke voor de heel- en verloskunde vereischt wordt mist", zal ook voortaan alleen de zoogenaamde inwendige geneeskunde kunnen uitoefenen. Te regt is ook reeds in het Verslag er op gewezen, dat ook volgens de tegenwoordige inrigting van het hooger onderwijs de kennis van de onderscheidene takken der geneeskunde gevorderd wordt en de geneeskunde eigenlijk een geheel uitmaakt, waarin, wat de studie betreft, geene splitsing toegelaten mag worden.

Art. 13. Het getal der commissien zal zeker niet grooter zijn dan voor eene goede uitvoering der wet nodig blijkt.

Artt. 20 en 21. De regeling der, niet juist omschreven, bevoegdheid van de thans bestaande talrijke klassen van geneeskundigen leverde ontegenzeggelijk moeilijkheid op. Hier moest zoowel de feitelijke toestand, die met de wettelijke in menig opzigt in strijd was, als de behoefte der bevolking worden in het oog gehouden. De medicinae doctores ten platten lande oefenen voor een goed deel ook de heelkunde uit en worden door de omstandigheden daartoe gedrongen. De heelmeesters ten platten lande oefenen zonder uitzondering de inwendige geneeskunst onbepaald uit. Aan het een kon evenmin als aan het ander door een wetsartikel plotseling een einde worden gemaakt, nadat die toestand eene lange reeks van jaren heeft bestaan. Het belang der bevolking belette dit ten eenen male. Of de omschrijving van de bevoegdheid der doctoren in art. 20 inderdaad zoo hoogst gevaarlijk zij als onderscheidene leden meenen, gelooft de Minister te mogen betwijfelen, daar die omschrijving, gelijk door hem in de andere Kamer is medegedeeld, door eenen bij uitnemendheid bevoegden deskundige, den hoogleraar TILANUS, gegeven is. De inderdaad niet rationele territoriale beperking van bevoegdheid is bij de discussie in de Tweede Kamer opgeheven. Het moet ook worden erkend, dat uitbreiding van bevoegdheid in de steden zeker niet meer dan op het platteland aan bedenking onderhevig is. Dat door de bepaling van art. 20 de stadsheelmeesters zullen moeten verdwijnen, kan de ondergeteekende niet wel toestemmen. Die stand van geneeskundigen geniet te zeer, waar het heelkundige hulp geldt, het vertrouwen der bevolking, boven de medicinae doctores, om te verwachten dat de heelkundige praktijk, door een wetsartikel, waarvan bovendien zeer vele doctoren niet zullen wenschen gebruik te maken, plotseling uit de handen der chirurgen in die der doctoren zal overgaan. Vele doctoren, in steden gevestigd, bezitten thans den titel van chirurgiae doctor, maar oefenen de heelkunde niet uit, schoon zij er toe bevoegd zijn. Waarom zou dit nu plotseling algemeen veranderen? Met genoegen zag de ondergeteekende dan ook dat andere leden deels in deze bepalingen niet zoo veel bezwaar zien, deels het niet mogelijk achten anders dan door dergelijke transitoire bepalingen van een geheel abnormaalen toestand tot een meer normalen over te gaan.

Art. 26. Voor zoover de hier bedoelde leerlingen de lessen aan eene klinische school volgen, hetgeen met de meesten het geval is, hebben zij in den regel jaarlijks een zoogenaamd overgangsexamen voor een volgend studiejaar afgelegd.

6. *Art. 5.* De termijn is bepaald door de bepaling van een termijn voor de aangifte van overlijden in het Burgerlijk Wetboek. In verscheidene gemeenten worden dergelijke verklaringen reeds sedert eenige jaren gevorderd en leveren ze geene moeilijkheden op. De in het Verslag gevreesde bezwaren schijnen zich daar niet te doen gevoelen. Te regt wordt deze maatregel in het belang van de kennis van den algemeenen gezondheids-toestand onmisbaar geacht. Eene verklaring van overlijden, afgegeven door eenen geneeskundige, is bovendien een waarborg dat werkelijk overlijden heeft plaats gehad, die thans ontbreekt.

Art. 9. Uitsluiting der homoeopathische geneeswijze ligt in dit artikel niet meer dan in de thans geldende bepalingen. Dat onder die bepalingen de uitoefening der homoeopathie niet onmogelijk is, blijkt uit het praktiseren van enkele homoeopathische geneeskundigen in Rotterdam en elders. De vraag » of de wetenschap inderdaad reeds beslist heeft dat de homoeopathie geene wetenschap is en niet verdient te blijven bestaan » moet de Minister onbeantwoord laten. Hij is zoo zeer, als iemand, tegen uitsluiting eener geneeswijze; maar is een afzonderlijke wettelijke maatregel, dien eenige leden schijnen te wenschen, thans wel denkbaar? Kan in den tegenwoordigen toestand eene wet het kenmerk en de grenzen der geneeswijze, die men bedoelt, zoo juist omschrijven, dat daaraan eene afzonderlijke bevoegdheid toegekend, en niet eene wijde deur voor misbruik opgezet zou worden? Ook van het verlot om kosteloos geneesmiddelen te verstrekken ware misbruik te duchten. Ten bate van enkele homoeopathen kan toch het beginsel van scheiding der uitoefening van geneeskunst en van artseneijbereidkunst niet wel worden opgegeven. Volgens de *Annuaire homoeopathique* wordt de homoeopathische geneeswijze in ons land niet enkel in groote steden toegepast. Aan afzonderlijke bepalingen ten haren gunste schijnt derhalve minder behoefte te bestaan dan enkele leden meenen.

Art. 15. De schijnbare tegenstrijdigheid zal zijn opgeheven wanneer men bedenkt, dat niet bij alle verloskundige kunstbewerkingen het gebruik van werktuigen noodig is, bijv. bij de keuring. Het 2de lid van het artikel heft onder sommige omstandigheden het verbod op; het 3de beperkt die opheffing tot de gevallen waarin geene werktuigen noodig zijn. Ook de Minister wenscht zeer verheffing van den stand der vroedvrouwen. 's Rijks-kweekschool voor vroedvrouwen te Amsterdam werkt in dit opzigt reeds gunstig. Voor alsnog bestaat er evenwel volgens deskundigen bezwaar, om de algemeene bevoegdheid der vroedvrouwen verder uit te breiden dan tot het verleen van hulp bij een ongestoorden natuurlijken loop der baring.

Art. 17. Is werkelijk hier misbruik te duchten? De inlichtingen

betreffen alleen » de uitoefening harer kunst » en zullen derhalve wel niet diep in het inwendige van het huisselijk bestaan behoeven in te dringen, gelijk enkele leden vreezen.

Art. 22. Er is geene andere reden waarom niet ook bij het I^e en IIe ontwerp de wetten en verordeningen, die worden ingetrokken, met name worden opgegeven, dan dat het niet noodig scheen die opnoeming bij elk ontwerp te herhalen.

7. Wanneer er voor armbesturen aanleiding bestaat om bij verschil, met betrekking tot de declaratie van apothekers, een advies in te winnen, zullen zij zich daartoe, gelijk thans, tot het geneeskundig Staatstoezicht kunnen wenden.

Art. 8. Deze bepaling levert in de praktijk niet het door enkele leden gevreesde bezwaar op. De tegenwoordige instructie voor apothekers is in dit opzigt schijnbaar nog meer bezwarend. Zij gebiedt hun den geneeskundige » in persoon te gaan opzoeken. » Moeijelijkheden van eenige beteekenis doen zich, volgens deskundigen, ten dien opzigt niet voor.

Art. 30. Ook de Minister is van meening dat de tegenwoordige droogisten hunnen tegenwoordigen regtstoestand moeten behouden. *Art. 34* bepaalt daar om dat zij de bevoegdheid behouden, die zij bij het invoeren dezer wet hebben en aan de bepalingen dier wet alleen onderworpen zijn, voor zoover deze met die bevoegdheid niet in strijd zijn.

Hetgeen men zich met sluiting eener apotheek in enkele gevallen voorstelde, zal nu langs een anderen weg te bereiken zijn.

Art. 34. Voor zoover de tegenwoordige droogisten aan hunne instructie een regt ontleenen, behouden zij dat regt. Voor het overige gelden de bepalingen van deze wet en is de instructie niet meer van toepassing.

's Gravenhage, den 26sten Mei 1865.

De Minister van Binnenlandsche Zaken,
THORBECKE.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend dit antwoord, te zamen met de aanmerkingen der afdeelingen aan de Vergadering te moeten mededeelen.

Aldus vastgesteld in de Commissie van Rapporteurs, den 27sten Mei 1865.

CREMERS.
VAN DER LEK DE CLERQ.
VAN RHEMEN VAN RHEMENSUIZEN.
VAN BEECK VOLLENHOVEN.